

Kok. MU. 12.8.02
ARKEOL.Os. 230/12.10.2010

ROVANIEMI 700 – 712

- Narkauksen ja Suhangon kaivosalueiden inventointi kesällä 2002

Hannu Kotivuori
Arkeologi
Lapin maakuntamuseo
Pohjoisranta 4
96200 Rovaniemi

ROVANIEMI 700 Kemihaara, Peräjärvi 4

- asumuspainanne, II

1000012065

Pk. 3613 01 Kilvenaapa

x = 3459 09, y = 3464 98, z = n. 187,5

Löydöt: -

Kilvenjärven ja Peräjärven välisen joen itärannalla on noin 150 Peräjärven luusuasta pieni mäentöyräs (ks. luonnos). Sen laessa on selkeästi erottuva (sisältä 6,0 x 3,5 m laaja, syv. n. 30 cm), 1,0 – 1,5 m laajan reunavallin rajaama, suorakaiteinen asumuspohja. Vallissa voi arvella olleen ovikohdan kaakkoispäässä. Pohjoisreunassa on pari hieman isompaa kiveä. Mäellä kasvaa sekametsää, mutta koillispuolen tilan alue on ojitettu, hakattu ja äestetty. Joen rantaan on etäisyyttä arviolta 35 m ja kummun laki on noin 4 m vedenpintaa ylempänä. Keskellä asumuspohjaa oli humuksen alla hieman palaneita kiviä. Kohde on muuten vahvan humuspeitteen alla. Peräjärven aikaisemmin löytämieni pyyntikuoppakohteiden R-576 – 578 läheisyys antaa olettaa, että asumuspohjalla voi olla yhteyttä niihin. Ainakin jokivarren kummun valinta asuinpaikaksi näyttää johtuvan halusta hakeutua talven tuulilta suojaiseen paikkaan. Muodosta päätellen kohde lienee kivikautta nuorempi. Tarkastin alueen 23.5.2002 suunnitteilla olevan kaivoshankkeen vuoksi. Maasto on pääosin alavaa ja vaikeakulkuista suota, vettynyttä rantaa tai rämettä. Molempien järvien pinta on nostettu takavuosina suorannoille patoamalla Kilvenjoki pohjoisosasta.

ROVANIEMI 701 a/b Kemihaara, Kilvenvaara W

- a) kivikautinen asuinpaikka ?, II
- b) pyyntikuoppa ?

Kilvenvaara

1000012057

Pk. 3613 02 Narkaus

a) x = 7350 35, y = 3462 88, z = n. 190

b) x = 7350 36, y = 3463 00, z = n. 200

Löydöt: -

Kilvenvaaran länsirinteen ja Kilvenjoen itärannan moreenipohjaisella ulokkeella totesin kaatuneen puun kannosta (a) vierineen esiin ikivanhasta liesipaikasta kertovia palaneita kiviä ja palanutta hiekkaa. Mitään löydöksiä paikalla ei kuitenkaan ollut, joten kohde saattoi olla varsin satunnaisesti jokea kolunneiden muinaisasukkaiden käytössä. Alue on pääosin kuitenkin ehjän sekametsän peitossa (ks. luonnos). Purouomaan etelässä on noin 30 m ja korkeuseroa kertyy kolmisen metriä.

Kohdassa (b) on ylemmällä rinteellä on ainakin yksi pyyntikuopaksi (n. 2,5 x 2,0 x 0,4 m) arveltava painanne kallion ja kaakkoispuolella olevan äestetynt rinteent välissä. Paikalta on kulkenut jokea seuraava polku pohjoiseen. Tarkastus tehtiin samana päivänä ja samasta syystä kuin edellisessä tapauksessa.

ROVANIEMI 702 Kemihaara, (Kivitaipaleen) Perunkajärvi

- pyyntikuoppia, II

10000 12049

Pk. 3611 11 Kakarjärvi

x = 7357 80, y = 3451 82 – 3452 02, z = n. 140 – 145

Löydöt: löydetty kiviesine? (paikallinen tieto)

Perunkajärven ja Tervalammen välisen salmen pohjoisrannalla on ollut pitkänomainen ja korkea moreeniseläke (ks. luonnos).- Sen keskeinen osa on pala palalta raavittu tie- ja rakennustarpeiksi. Länsipään (a) korkeimmalla kohdalla on yhä neljä pyyntikuoppaa, joista suurin on 4,2 x 4,0 x 0,7 m laaja ja vallin ympäröimä. Länsipään rantakuoppiin on laitettu kesämökki ulkorakennuksineen.

Itäpää on edellistä alavampi ja siellä on säilynyt kaksi isohkoa pyyntikuoppaa, toinen ottokuopan reunassa. pohjoisemman kuopan valli on osin jopa 1,5 – 2,0 m leveä ja kuoppa 4,5 x 3,0 x 0,9 m laaja.

ROVANIEMI 703 Kemihaara, (Kivitaipaleen) Perunkajärvi, Lomperojoki

- pyyntikuoppa, II

10000 12050

Pk. 3611 11 Kakarjärvi

x = 7356 17, y = 3451 62, z = n. 142,5

Perunkajärven kaakkoispäästä laskevan Lomperojoen suusta lähtee koilliseen kapea moreenikangas, jota ympäröi suo molemmilta sivuilta. Harjanteen keskivaiheilla on ainakin yksi selvästi erottuva – noin 4,3 x 2,7 x 0,4 m laaja – pyyntikuoppa arviolta 70 m notkelmaan tehdystä, nykyisestä liesipaikasta lounaaseen. Kivikkoinen mäntykangas on luoteisreunaan kaivetun kuopan kohdalla noin 4 m korkea.

ROVANIEMI 704 Kemihaara, Siika-Kämä, Haapaniemi

- kivikautinen asuinpaikka, II/III

10000 12058

Pk. 3613 04 Siika-Kämä

x = 7348 18, y = 3476 68, z = n. 177,5

Löydöt: kvartsi-iskoksia

Haapaniemen nykyisin huvilana olevan tilan saunan vieressä olevalla törmällä, Siika-Kämän luoteisrannassa, on hieman palaneita kiviä ja kvartsi-iskoksia moreenimaan murroksessa. Tämä ranta-alue on vahvasti rakennettuna ja käytettynä kulunut, joten havaintojen tekeminen on hankalaa. Tässä paikassa lienee kuitenkin alueen maastollisesti paras asuinpaikkakohta. Yksittäisiä iskoksia oli todettavissa myös noin 100 m koilliseen olevan, vasta-alkuisen, huvilan poluilla. Karkeahkoa moreenikangasta (ks. luonnos). Tarkastukset alueella tehtiin 17.6.2002.

ROVANIEMI 705 Kemihaara, Siika-Kämä, Kallioniemi 1

- pyyntikuoppia, II

1000012059

Pk. 3613 04 Siika-Kämä

x = 7347 78, y = 3477 20, z = n. 180

Siika-Kämän ja rämeikkörantaisen Alajärven välillä olevan laajan kannaksen luoteisilla niemikkeillä on jälkiä muinaisesta pyyntityöstä. Koordinaattien osittamassa niemessä on pääosin avokallioinen kärki, mutta tyvellä oleva pieni moreenikumpare on jo sankan ikikuusikon huomassa. Sen lakeen on kaivettu arviolta kuutisen, pääosin pitkänomaista ja pienehköä kuoppaa, joista osaa reunustaa pieni maavalli. Etenkin topografia ja kuoppien sijoittuminen ryhmänä lakeen kuvastavat pyyntitoimintaan suotuisaa kohdetta. Matkaa pohjoisrantaan on noin 25 m. Suurin kuopista on noin 3,5 x 1,5 x 0,5 m laaja.

ROVANIEMI 706 Kemihaara, Siika-Kämä Itälampi

- pyyntikuoppa, II

1000012060

Pk. 3613 04 3613 04 Siika-Kämä

x = 7347 73, y = 3477 63, z = n. 140

Edellä mainitun kannaksen keskipaikkeilla on alava kuusikkomaa Siika-Kämän ja Itälammen välissä. Tuon pitkulaisen, pääosin suon saartaman ja vain pari metriä korkean metsikön kaakkoisreunassa on yksittäinen pyyntikuoppa (noin 2,5 x 2,5 x 0,6 m). Paikoin vankka humuspeite ja kuusikko ehkäisevät mahdollisten muiden kuoppien toteamisen.

ROVANIEMI 707 Kemihaara, Siika-Kämä. Kallioniemi 2

- pyyntikuoppa?, II

1000012061

Pk. 3613 04 Siika-Kämä

x = 7347 48, y = 3477 05, z = n. 142,5

Noin 300 m kohteesta Kallioniemi 1 kaakkoon olevan saaren laessa on kalliokohtien välissä hieman moreenimaata, johon näyttää kaivetun yksittäinen, pyyntikuopaksi tulkittava loma (noin 2,0 x 1,7 x 0,5 m). Saaren länsipäässä ja ylätörmässä on myös nuori kalakellarin kuoppa.

ROVANIEMI 708 Kemihaara, Siika-Kämä, Nuljuvaara

a) pyyntikuoppa, II

b) esihistoriallinen asuinpaikka?, II

1000012062

Pk. 3613 04 Siika-Kämä

a) x = 7346 50, y = 3476 32, z = n. 190

b) x = 7346 65, y = 3476 32, z = n. 185

Siika-Kämän lounaispuolella olevan Nuljuvaaran itäreunassa toteisin aivan alataipeen eräällä niskalla yksittäisen pyyntikuopan (n. 2,5 x 2,0 x 0,6 m) moreenimaassa ja

männikkökankaalla (ks. luonnos). Tältä paikalta arviolta 100 – 150 m pohjoiseen on uuden äestysalueen keskellä pieniä, vanhoja soranottokohtia. Reunamilta paljastui pari tuhoutuneen lieden jäännöstä, jotka sijoittuvat huuhtoutuneen hiekan sisään. Ainakin yksi vastaava liesikohta on todettavissa luoteessa olevan suoreunan hienossa moreenimaassa. Paikalla oli vain vähän asutusjälkiä, joten kysymyksessä lienee hyvin tilapäinen metsästäjien nuotiopaikka. Ilmeisesti Nuljulammen pinta on tuolloin ollut nykyistä korkeammalla, jolloin pieni lahdeke ulottui tälle metsäkankaalle.

Vaaran laessa, sen eteläkielekkeellä seisoo 1,5 m laaja ja metrin korkuinen kivimerkki, joka lienee tehty 1800-luvun lopulla kartoitusta varten (ks. luonnos).

ROVANIEMI 709 Kemihaara, Poroharju 1

- pyyntikuoppia, II
- esihistoriallinen asuinpaikka?, II

1000012064

Pk. 3611 10 Tuiskukivalo

x = 7344 44, y = ~~3742~~₄₅ 84, z = n. 132,5

Löydöt: hioimen? katkelma

Tuiskukivalon länsipuolella oleva Poroharju on noin 3 km pitkä ja 0,4 – 0,7 km leveä laaja männikkökangas. Sen itäreunassa on 400 x 300 m laaja Luusualampi, jota reunustavat nykyisin suorannat. Lammesta laskee aluksi pohjoiseen – kankaan reunoja kiertävä – sitten länteen Ylä-Konttojoki, jonka vedet laskevat aikanaan Tervolassa Kemijokeen. Poroharjun löydöistä on pääteltävissä, että alueen vesistöt olivat kivikaudella vielä huomattavasti nykyistä laajempia. Soistuminen näyttää muuttaneen ympäristöä viimeisten vuosituhansien aikana. Osa alueen kohteista on Tervolan puolella, sillä Rovaniemen mlk:n ja Tervolan raja kulkee Poroharjun poikki Luusuanlammen pohjoispuolelta (ks. esim. T-146, T-147, T-151 ja T-152).

Koilliseen kurottavalla, tasaisella hiekkakankaalla on pyyntikuoppia ainakin koordinaattien osoittamassa kohdassa, josta nykyisetkin poropolut kulkevat yli puromaisen jokilatvuksen. Maatuneita kuoppia on järjestelmässä ainakin viisi (isoin n. 2,8 laaja ja 0,4 m syvä). Niemeen johtavalla polulla on humuksen alla huuhtoutuneesta hiekasta hieman pilkistävä vanha liesikiveys, joka kuvastaa paikan muinaista asutuskäyttöä. Hioimen katkelmalta vaikuttava särö oli samalla polulla.

ROVANIEMI 710 Kemihaara, Poroharju 2

- pyyntikuoppa?, II

1000012066

Pk. 3611 10 Tuiskukivalo

x = 7343 94, y = 3452 85, z = n. 130

Luusuanlammen pohjoispuolella, Poroharjun itään kurottavan laajan niemen eteläreunassa on 2 – 3 m korkea ja 10 m leveä törmä suon reunassa. Sen ovat muinaiset aallot kasanneet aikana, jolloin lampi oli nykyistä ylemmällä tasolla. Vallin takana olevassa notkelmassa on niemen keskivaiheilla ainakin yksi pyyntikuopalta vaikuttava kuoppa (halk. 2,5 m, syv. 0,4 m). Niemen itäpäässä on kellarin jäännös ja vanhan hirsikämpän raunioita. Niitä on myös parikin kappaletta satakunta metriä kuoppakohdasta länteen. Alueella lienee sijainnut metsätyökämppeä satakunta vuotta sitten.

ROVANIEMI 711 Kemihaara, Poroharju 3

- kivikautinen asuinpaikka?, II

Pk. 3611 10 Tuiskukivalo

x = 7343 82-85, y = 3452 38-45, z = n. 130-132,5

1000012067

Löydöt: kvartsikappale (jätetty paikalleen)

Noin 100 m Luusuanlammesta pohjoiseen on törmän yläreunassa kalastajien käyttämä tulipaikka noin 40 m päätieltä. Se on tarkalleen Tervolan ja Rovaniemen mlk.:n rajalla. Ajouralla on pari huuhtoutuneen hiekan kerrokseen jäänyttä liesialaa, joita voi pitää esihistoriallisen toiminnan merkkeinä. Löydöksiä ei ollut havaittavissa. Myös 60 – 80 m pohjoiseen on alaterassilla, noin 1,5 m suota ylempänä kannosta noussut esiin palaneita kiviä. Edelleen 30 m pohjoiseen on kvartsikimpale rinteellä. Se lienee yhteydessä muinaiseen oleskeluun.

ROVANIEMI 712 Kemihaara Poroharju 4

- kivikautinen löytöpaikka, II

1000012065

Pk. 3611 10 Tuiskukivalo

x = 7344 00, y = 3452 10-18, z = n. 128

Löydöt: kvartsikaavin, kvartsi-iskoksia

Poroharjun pohjoispään luoteispuolella olevan Poroharjunaavan reunassakin on merkkejä kivikautisesta asutuksesta (vrt. T-152). Tällä paikalla on noin 60 m suon reunasta ajotiellä kvartsikeskittymä. Löysin myös nappimaisen kvartsikaapimen alimman rantavallin päältä, ajotieltä, mutta palaneita kiviä alueella ei ollut näkyvissä. Epäilemättä oleskeluaikana ainakin Luusuanlampi on ollut nykyistä huomattavasti laajempi, kenties myös Poroharjun länsipuolella oli tuolloin vesistöalue. Korkeudesta huolimatta alueen kohteet tuskin ovat neoliittista kivikautta varhaisemmalta ajalta, sillä Tervolan puolen kohteessa T-147 on runsaasti myös liuskeaineistoa.

Suoritin tarkastukset kohteissa ROVANIEMI 700 – 712 pääosin suunniteltavana olevan Narkauksen ja Suhangon kaivoshankeen vuoksi. Alueelta ei aikaisemmin tunnettu mitään esihistoriallisia kohteita. Nyt niitä paikantui myös Tervolan puolelta (ks. erillinen kertomus TERVOLA 139 – 152). Alue on tutkimuksellisesti merkittävä, sillä kohteet sijaitsevat muinaiseen merenrantaan kytkeytyvällä alueella, mutta ainakaan useimpia – jos yhtään - ei voida ajoittaa korkeutensa mukaisesti mesoliittiseen kivilkauteen.

Rovaniemellä 12. elokuuta 2002

Hannu Kotivuori
Arkeologi

Liitteet

- peruskarttaotteet   7 - 11
- karttaluonnokset   12 - 18

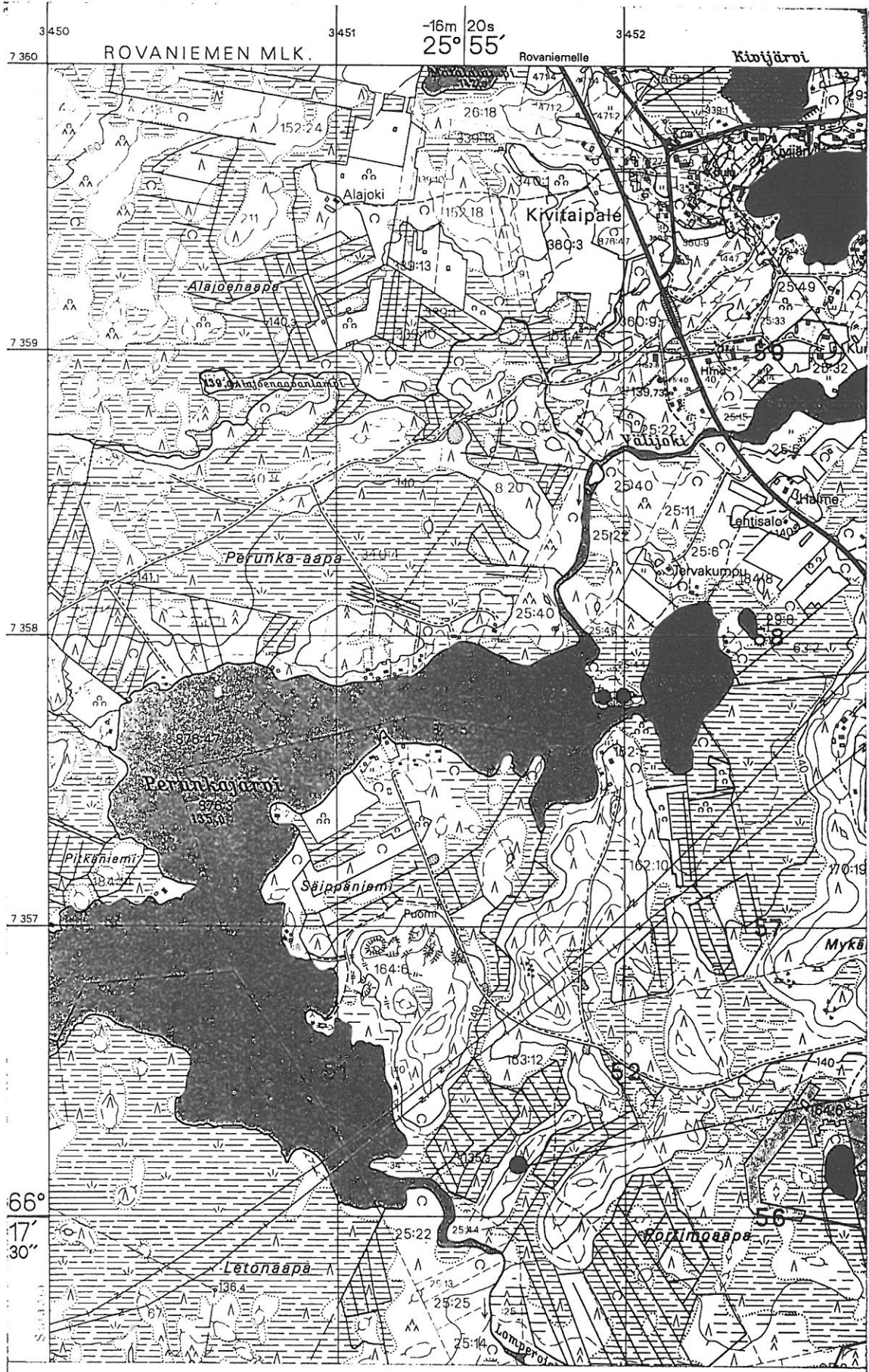
7350

ak : +13°   3462   26° 10'   3463   3484   Na

Ranvalle
-15m 20s

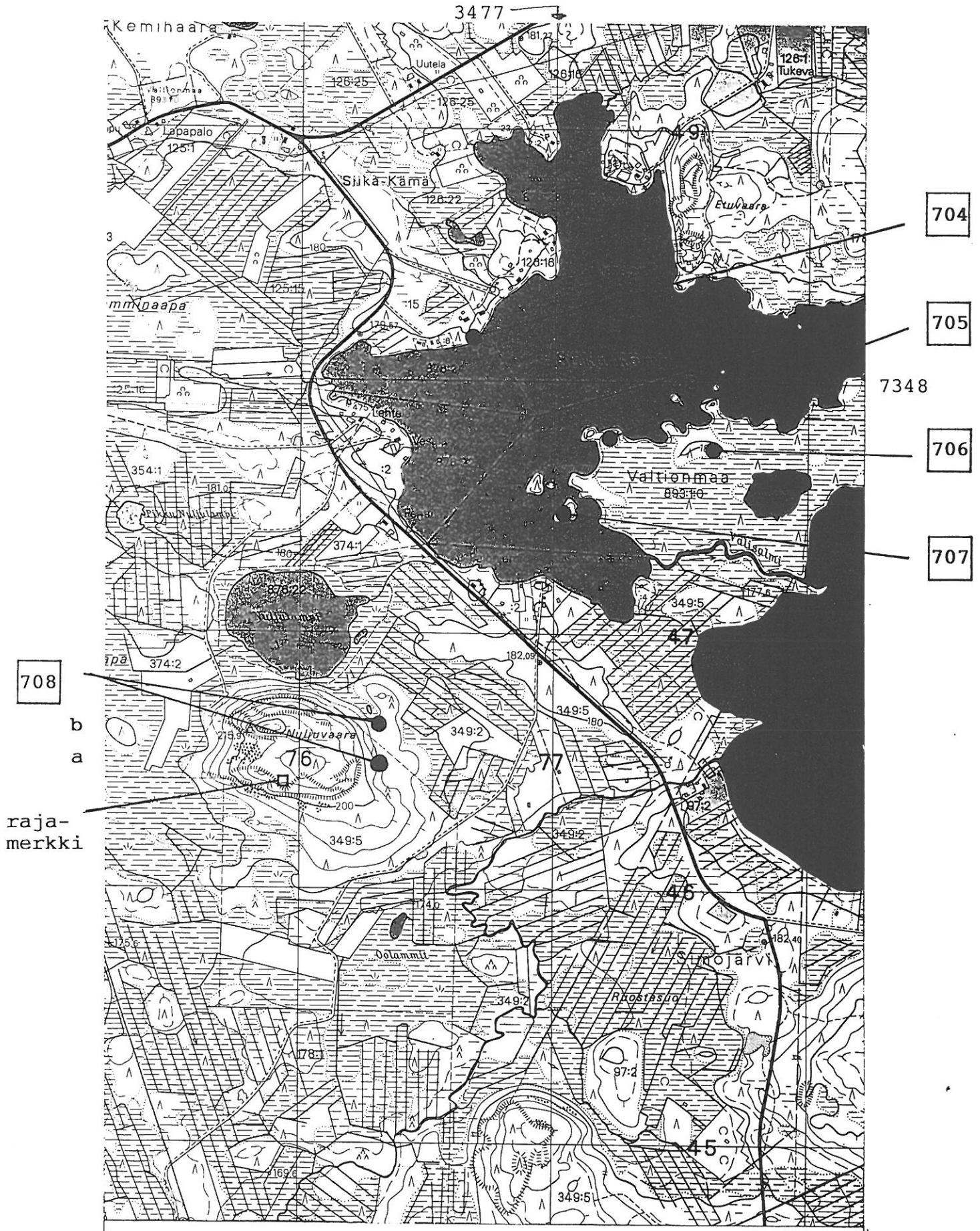
Peruskarttaote 3613 02 NARKAUS (1992).

701 a/b

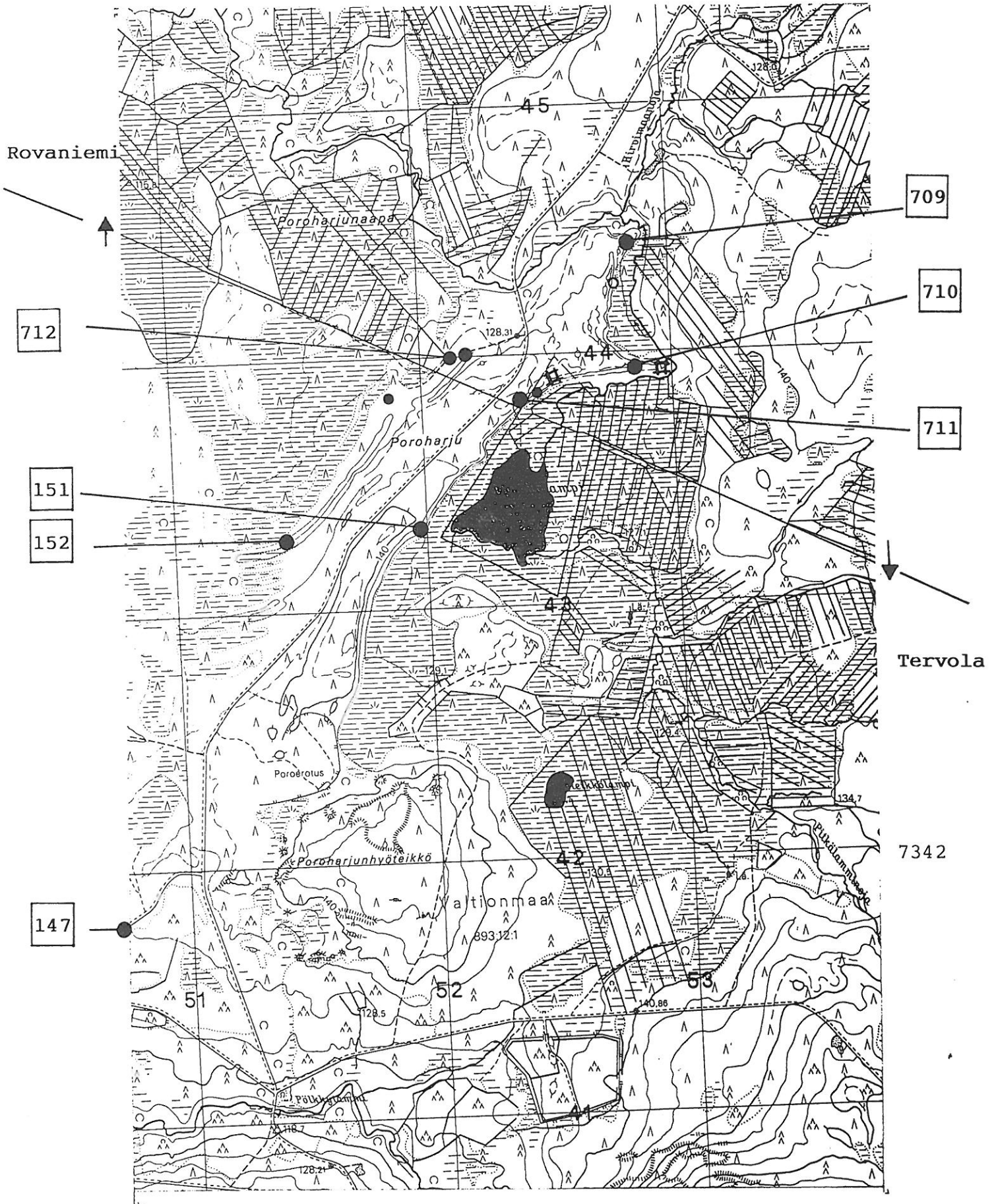
Peruskarttaote 3611 11 Kakarjärvi

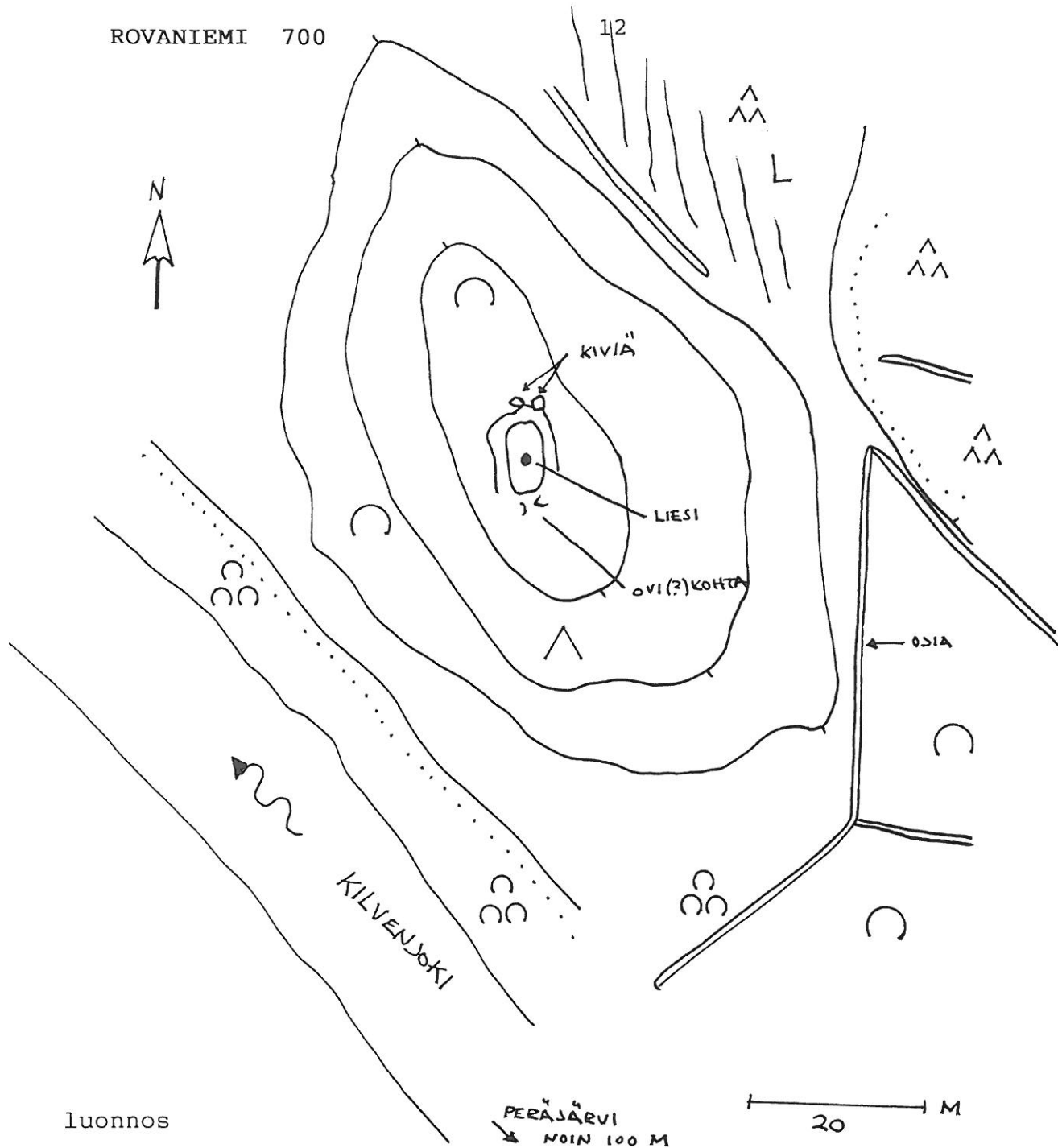

Peruskarttaote 3613 04.

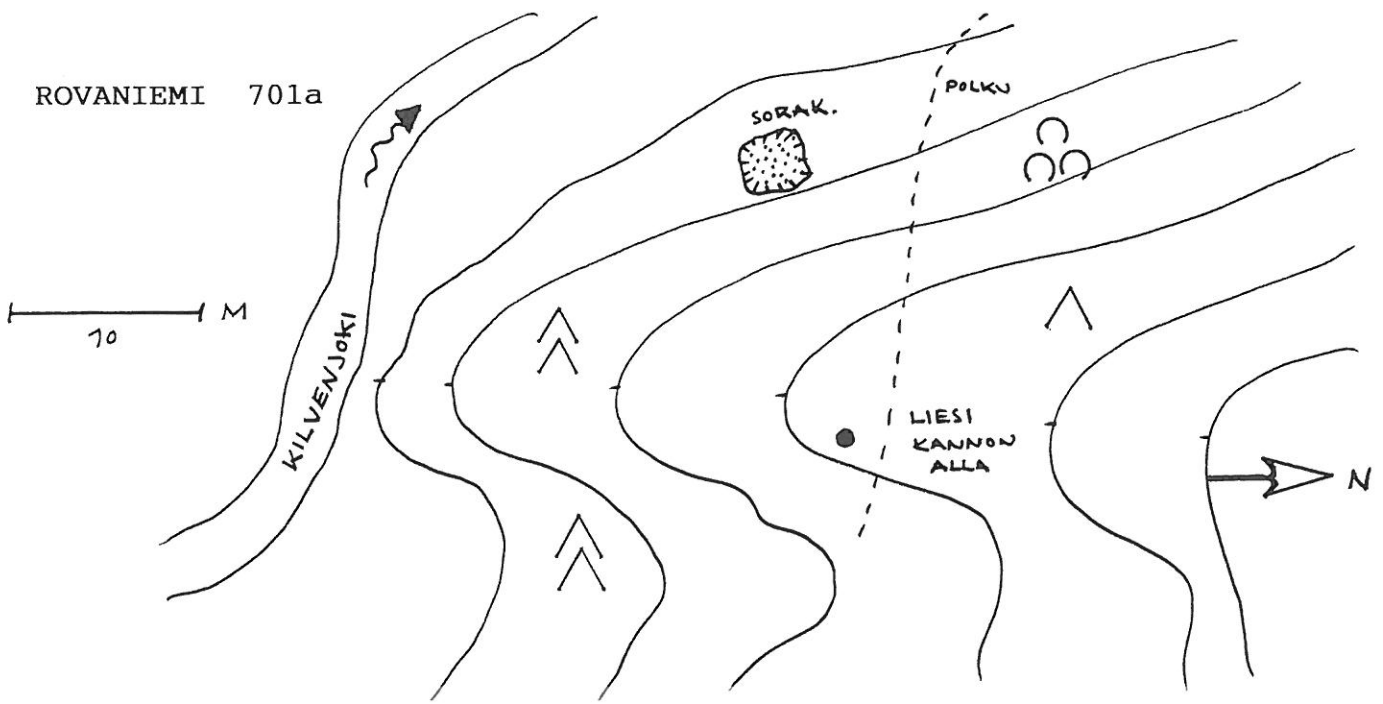
3452

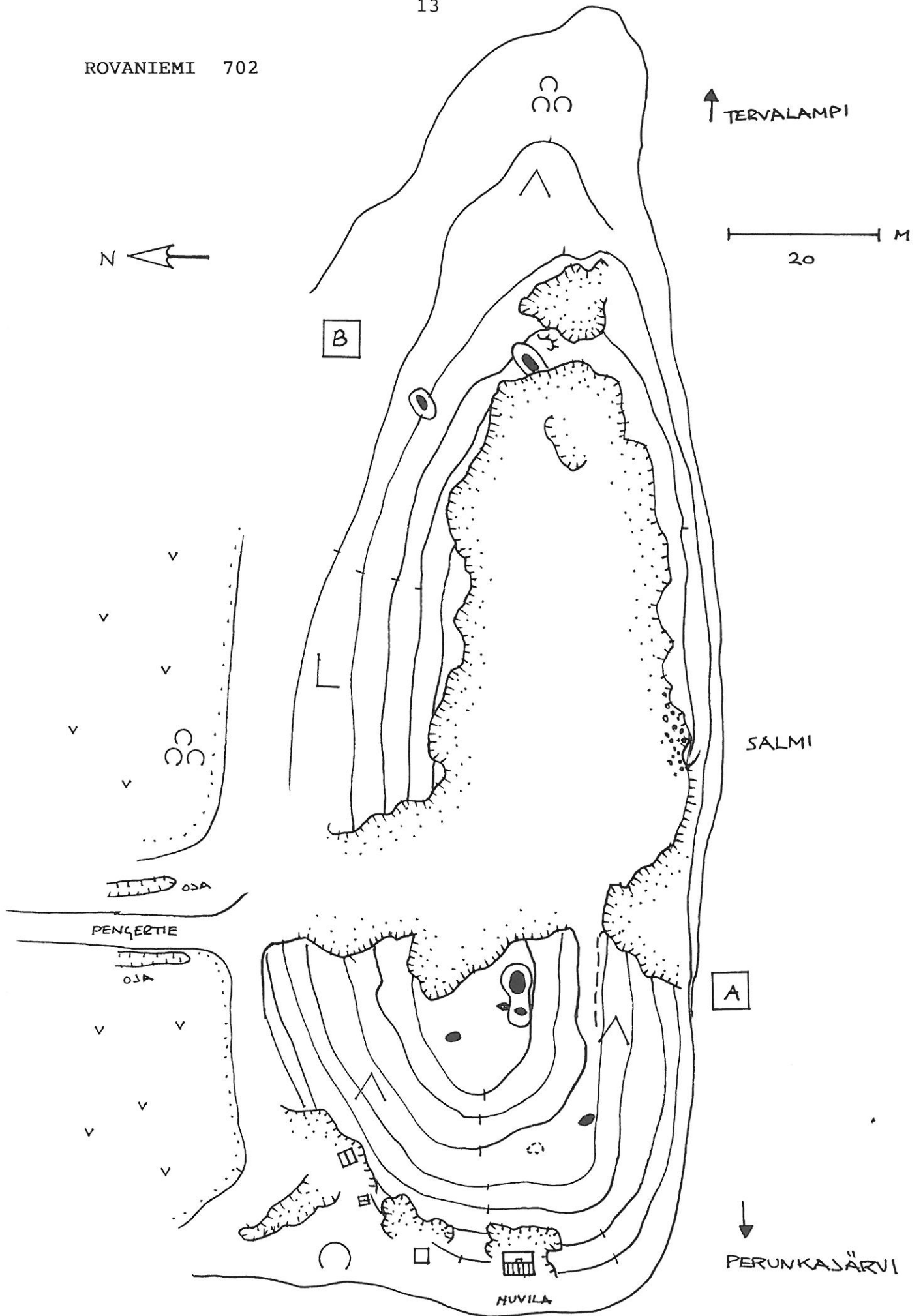

ROVANIEMI 700

ROVANIEMI 701a

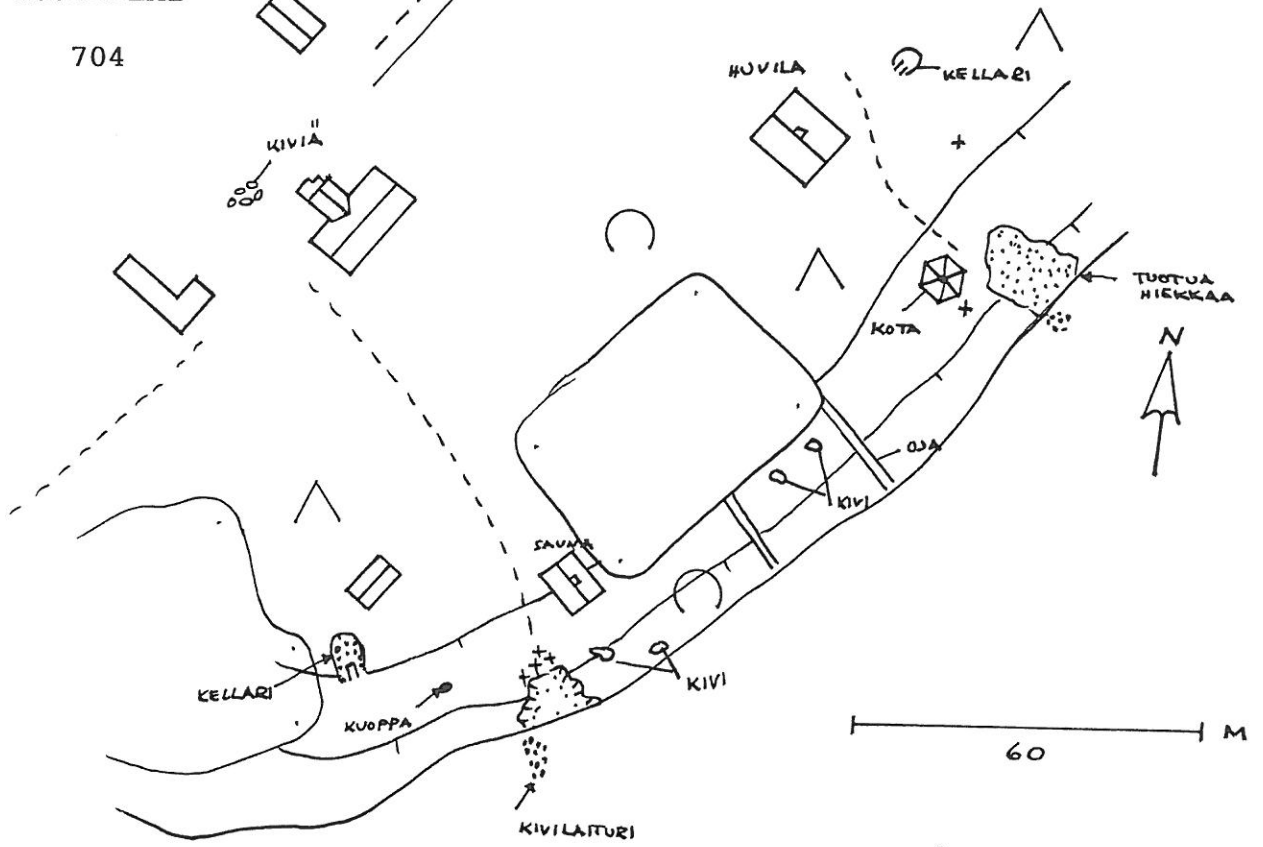

ROVANIEMI

14

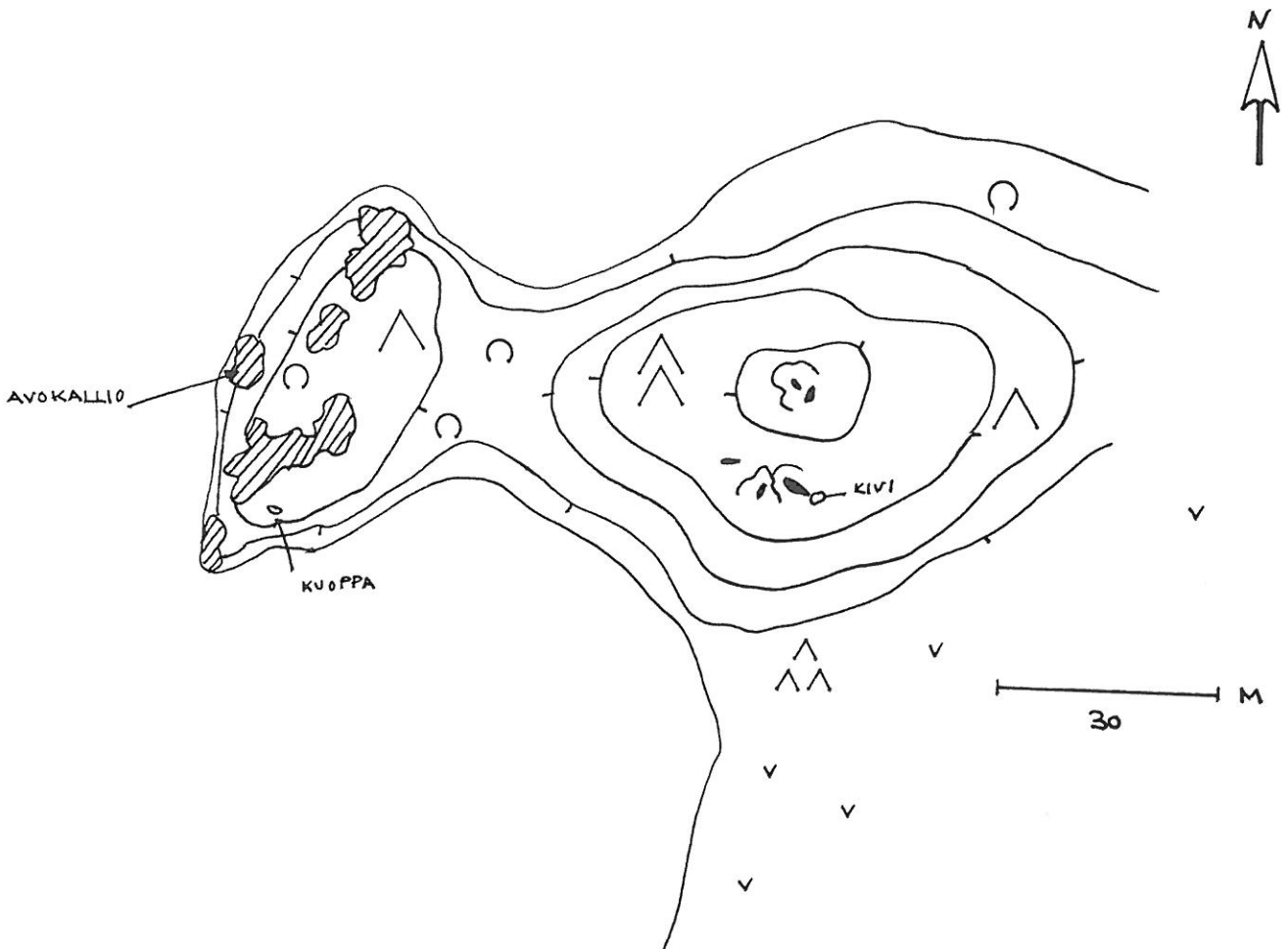
704

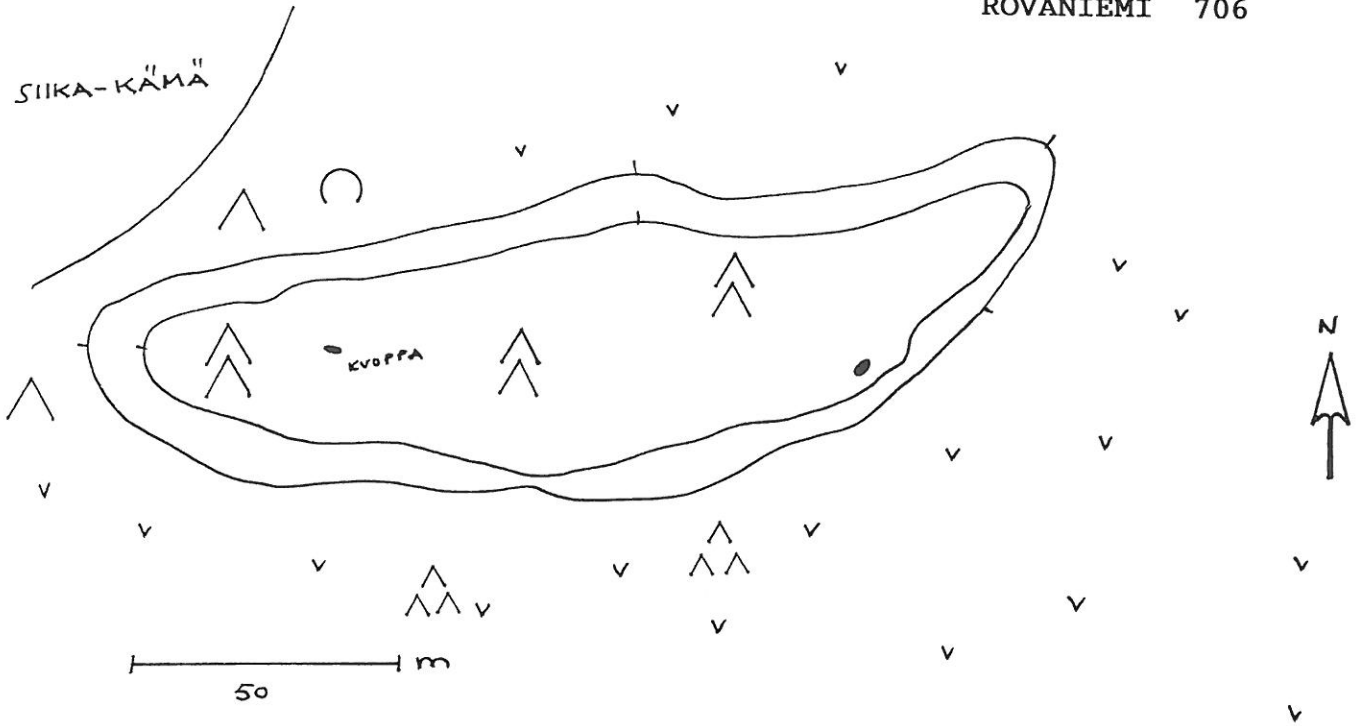
luonnos

ROVANIEMI 705

luonnos

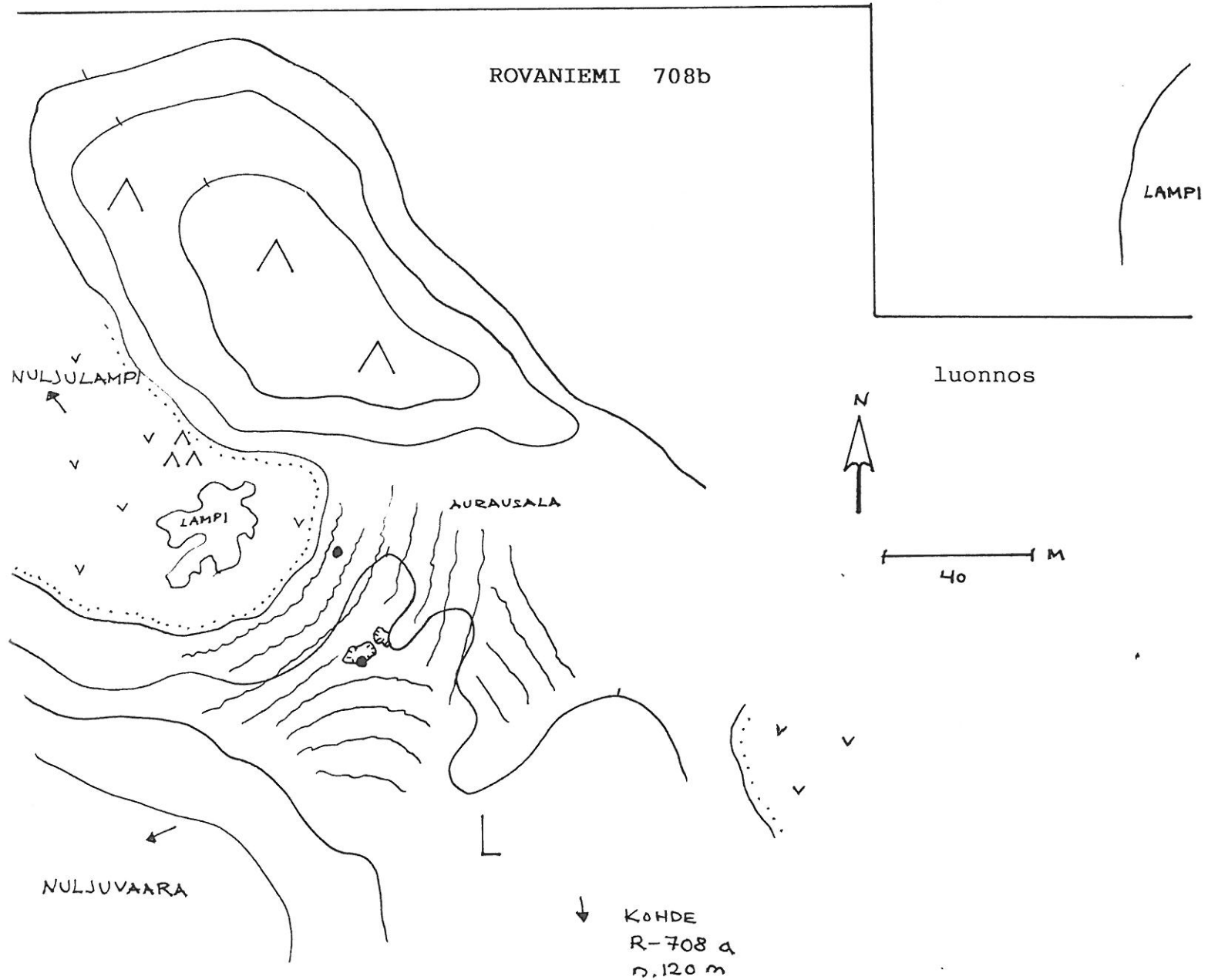

SIIKA-KÄMÄ

luonnos

ROVANIEMI 708b

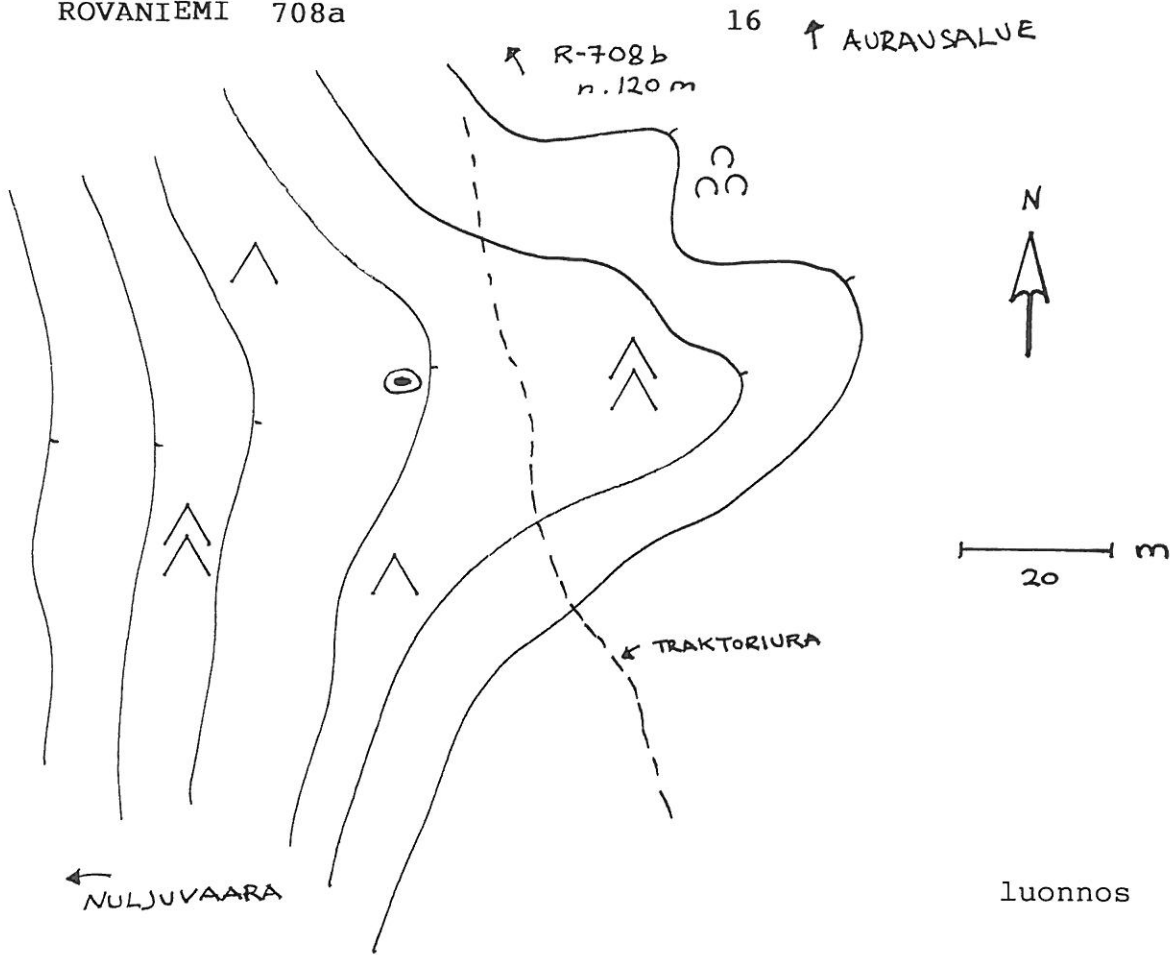
luonnos

LAMPI

NULJUVAARA

KOHDE
R-708 a
n. 120 m

ROVANIEMI 708a

ROVANIEMI 709

luonnos

